

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 3. Quomodo relationes personarum diuinarum distinguantur ab
essentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

comparatio & connotatio, propter actum intellectus utrumque comparantis. Relationes autem categoricae, quae dicuntur aduenire, non modo sunt superfluae; sed & valde importunae, ac per se incredibiles. Superfluae quidem: quia res illa, sublata omni relatione, distincta re vel ratione non minus sunt seipsis similes aut aequales: ac prius sunt similes aut aequales per se ipsas, quam resilet aut concipiatur resultare in ipsis relatio similitudinis aut aequalitatis. Quando autem res habet aliquid per se formaliter; perpetuo nec additur illi alia forma distincta, quae dicatur constitui talis. Sunt vero per se incredibiles: quia per se improbable apparet, posita vel unicare noua in rerum natura resultare in omnibus alijs relationes similitudinis vel dissimilitudinis, per quas sint illi similes vel dissimiles, excepto solo Deo, qui tamen non minus est per se dissimilis aut diuersus à tali creatura, sed multo magis. Et qualibet res, hoc ipso quod est talis natura, est se ipsa formaliter similis omnibus tali natura constantibus: & dissimilis, seu diuersa rationis ab omnibus habentibus aliam naturam: estque plane impossibile non esse diuersa rationis, sublata quacunque ratione vel formalitate, quae fingitur aduenire.

Dei que relatio scientiae ad scibile, & intellectus ad intelligibile, non est alia quam transcendentalis, estque ipsamet natura intellectus & scientiae, per se tendens ad obiectum. Idemque dicitur de alijs huiusmodi relationibus tertij generis, quae dicuntur fundari in mensura. Concludo itaque nullas esse nec in diuinis, nec in creatis, relationes veras & reales, praeter transcendentales. In quo habemus consentientes Aureolum in 1. dist. 30. art. 2. Durand. eadem distinct. quaest. 2. Gabriel. ibidem q. 1. & sequentibus, Gregor. dist. 28. Ocamum dist. 30. quaest. 2. & sequentibus, & alios, quibus è Recentioribus accedit Hurtadus disp. 15. Metaphys. sect. 2. vbi fufius exponit & confirmat hanc sententiam.

SECTIO III.

An, & quomodo relationes personarum diuinarum distinguantur ab essentia?

25.
Relationes diuinae distinguuntur ratione ab essentia.

Respondet distinguuntur, non realiter quidem, seu quouis alio modo à parte rei formaliter aut modaliter: sed virtualiter tantum, seu ratione cum fundamento in re.

Et primo quidem quod distinguantur aliquo modo, ratione saltem, & virtualiter, manifestum est primo, & per experientiam Gentilium Philosophorum, qui naturali lumine Deum esse agnouerunt, Roman. 1. v.

20. & tamen relationes personarum diuinarum non agnouerunt, sed perinde illas ignorarunt ac si non essent: quippe quae non possunt cognosci formaliter vt tales, ne reuelatione, iuxta illud Christi Math. 11. *Quis nouit filium nisi pater, neque Patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.*

Patec secundò euidenti ratione. Nam essentia diuina non solum in suo conceptu non includit formaliter relationes & proprietates personarum; sed etiam re ipsa est formaliter in vna persona, sine relatione seu proprietate alterius. Ita vt verum sit dicere, essentia communicatur Filio à Patre, paternitas vero non communicatur. *Omnis enim que habet pater dedit Filio, praeter esse patrem, vt ait Florentia. in Vteris Vnionis.* Item essentia non generat, neque generatur, neque procedit: Pater vero generat, Filius gignitur, & Spiritus sanctus procedit, vt definit Lateranense cap. *Damnatus.* Atque ea de quibus verificatur duo contraevidentia, debent saltem ratione distingui. Est enim euidenter impossibile posse idem, secundum idem omnino re & ratione, vere affirmari & negari simul: & non sufficere solati nominum diuersitatem ad vitandam contradictionem. Posito enim quod ensis, & gladius v. g. idem omnino significent, vt Graecum *θεος*, & Latinum *Deus*; impossibile est quidquam vere negari de ente, quod vere affirmatur de gladio. Et a quo impossibile est quidquam vere affirmari de ente, quod non tam vere affirmetur de gladio. Quare tam verum est dicere, essentia generat; quam, Pater aut paternitas generat: & Paternitas communicatur filio, & que ac, essentia communicatur filio. Et, essentia distinguitur realiter à filio: aequae ac, Pater distinguitur realiter à filio. Et, essentia diuina est triplex realiter; aequae ac, Persona est triplex realiter. Evidens item est hoc ipso quod dicitur essentiam communicari filio, & paternitatem non communicari filio, praescindendi per mentem essentiam à paternitate. Nam praescindere per affirmationem, est praescindere per mentem affirmantem. Affirmare autem de essentia quod communicatur, & non idem affirmare de proprietate, est praescindere per affirmationem. Sicut enim praescindere per apprehensionem, est apprehendere vnum, & non apprehendere aliud cum quo realiter idem est: Ita praescindere per affirmationem est affirmare de vno, & non affirmare idem de alio, quamuis realiter identificato.

Probatu tertio ex Concilio quae manifeste docent aliquam esse distinctionem virtuales saltem & rationis inter essentiam & proprietates personarum diuinarum, Nam Concilium Tolerana, sextum & vndecimum in ipsa fidei professione affirmant solum filium assumpsisse humanitatem, in eo quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati, id est, in proprietate filij, non in essentia quae est communis. Ergo admittenda est

VI. synod.

distinctio rationis inter essentiam & proprietatem Filij, fatendumque esse in Filio aliquid proprium, & aliquid commune. In sexta Synodo generali actione XI. in epistola Sophronij quæ approbatur actione XIII. clarè docetur, distinctionem esse rationis inter essentiam diuinam & proprietates, his verbis: *Et iuxta quod Deus est, id ipsum existit unumquodque, id est, vnaquæque persona quæ Deus est, siue secundum Deitatem, vnum & idem est cum alijs personis, quia non differant secundum diuinam essentiam: dum seorsim consideratur, id est, dum præcisè concipitur persona diuina quatenus Deus est, siue secundum Deitatem, ipsa intelligentiâ, quod non separabile, separante, id est, separante per conceptum præcisiuum intellectu nostro id quod realiter non potest separari, nempe Deitatem à proprietate personali, à qua non potest auelli realiter: ut Pater tamen & Filius, & Spiritus sanctus, aliud, & aliud, & aliud non dicantur, id est, non ceantur differre essentiâ, quamuis differant proprietatibus. Quia enim vox, aliud, significat diuersum in essentia: non possunt dici aliud & aliud, sed tantum aliis & alijs, id est, alia & alia persona. Eadem distinctio aperte supponitur ab eodem Concilio generali sexto, actione 8. sub finem, §. Discreta est autem; tom. 5. nouæ editionis pag. 109. afferente Patrem & Spiritum sanctum in Incarnatione, nihil habere commune præter benignissimam voluntatem. Hinc enim clare sequitur, non totam Verbi entitatem secundum se totam, id est, quæ essentiam & quæ proprietatem, terminasse vnionem. Alioquin enim Pater & Spiritus sanctus habuissent aliquid commune in illa terminatione, nempe essentiam, quæ ipsis æquæ ac Filio conuenit. Si autem Filius terminauit secundum proprietatem, non secundum essentiam: est manifestè præcisio & distinctio rationis inter essentiam & proprietatem. Quia quod affirmatur sine includitur in affirmatione, præscinditur ab eo quod non affirmatur, seu non includitur in affirmatione, sed ab ea excluditur. Estque impossibile prædicari verè contradictoria de aliquo sine aliqua distinctione reali vel rationis. Affirmatur autem de proprietate quod terminet: idemque non affirmatur, sed negatur de essentia: Ergo &c.*

28. Florétiu.

Item in Florétiu sess. 18. §. Diuina substantia, Ioannes Theologus Ecclesia Latinæ doctrinam exponens, approbatam à Marco Theologo nomine Græcæ Ecclesiæ, toto Concilio ecclitè consentiente, imo expressè locis mox citandis ex sess. vltima, sic ait: *Diuina substantia & persona re quidem sunt idem, secundum autem modum intellectiōnis nostræ differre videntur. Nam persona ex substantia proprietatibus se constitit: quæ tamen ratione ac secundum nostram intelligentiam (ut supra dictum est) differant: ipsa tamen substantia cum personis communicat, proprietates verò nequaquam communicabiles sunt.* Et sess. vlt. in fidei confessione missa à Latinis ad Græcos, sic dicitur:

Ne substantiam re, non autem sola ratione ab hypostasibus & personis differre credere videamur: Idcirco &c. Quibus verbis significant Patres Ecclesiæ Latinæ se credere quiddam distinguere substantiam diuinam à personis, ideoque velle videri id credere, seu non refugere hanc existimationem Græcorum quod id credant: & non credere distinguere in re, ideoque nolle videri id credere. Et eadem velt. in literis vnionis, id est, in fidei definitionibus, sic dicitur: *Omnia quæ Patris sunt, ipse Pater vnigenito filio suo dedit gignendo, præter esse Patrem.* Vbi Concilium manifestè distinguit tum essentiam communem à Paternitate, affirmans illam dari Filio, non istam; tum etiam ipsa attributa essentialia. Qui enim dicit, *Omnia*; dicit multa. Qui autem dicit *multa*, dicit distinctionem aliquam, sine qua impossibile est esse multa. Ex his facile est iudicare quàm sit à vero aliena contraria sententia.

29. Occurrit obiectio.

Perperam verò nobis obijciunt aliqui illud Concilij Rhemenfis, *In Theologia inter essentiam & personas ratio non distinguat.* Nam ut ostendimus disp. 3. num. 47. Concilium Rhemense intelligit & damnat illam propositionem in sensu quo asserabatur à Gilberto Porretano, qui per distinctionem rationis in Theologia, intelligebat veram distinctionem existentem in re: non autem solam distinctionem conceptuum obiectiuorum per extrinsecam denominationem ab intellectu nostro in eam quæ concipitur, quam vocabat distinctionem rationis in Mathematica, separantem scilicet per mentem eas quæ sunt indistincta à parte rei, quemadmodum Mathematici separant conceptu extensiones in longum, latum, & profundum, à rebus extensis: & numerum à rebus numeratis: cum tamen res extensæ sint formaliter realiter per se ipsas extensæ, hoc ipso quod habent partes extra partes singulariter, circumscripto quouis alio à parte rei distincto: & res quæ numerantur, sint se numerus per se ipsas formaliter realiter, non autem per formam superaditam ab ipsis distinctam.

Plura contra hunc errorem videri possunt disp. cit. Non omittam tamen hic addere, id quod notat Didacus Ruis disp. 12. sect. 1. Nominales habere pro dicibus Arianos & Eunomianos, qui acriter impugnant distinctionem rationis, quia videbant illam necessariam esse Catholicis ut consubstantialitatem Filij, & Trinitatis mysterium defenderent.

30. Grauis difficultas.

Difficilius verò est illud alterum quod initio diximus, relationes & proprietates personarum non distinguere realiter ab essentia, neque vilo alio modo, seu formaliter, seu modaliter à parte rei. Ratio difficultatis est, quia illa distinguuntur actu à parte rei, de quibus actu à parte rei, nempe cogitante, verificantur duo contradictoria. Atqui essentia diuina, & relationes personales sunt huiusmodi, ut de illis actu à parte rei nempe

INO
S
PART

ne cogitante verificentur duo contradictoria: ergo &c. Probatur Minor, quia essentia non generat actu à parte rei, neque generatur: Pater verò generat actu à parte rei, & Filius generatur. Essentia comunicatur actu à parte rei Filio, & paternitas non comunicatur actu. Secundò, ea quorum vnum est in re sine alio, distinguuntur in re. Atqui natura & proprietates ita se habent: ergo distinguuntur in re. Probatur Minor: quia natura comunicatur in re sine proprietate, & reperitur in aliquo sine illa. Nam in Filio v.g. est natura diuina eadem numero quæ est in Patre: proprietates verò Patris non est in Filio formaliter alioquin illum constitueret in esse patris. Tertio, tres illi, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, non possunt esse tres distincti, nisi ultra naturam consent aliquo reali, quo distinguantur. Ergo addunt aliquid reale. Atqui quod est idem re cum alio, non addit aliquid reale: ergo &c.

31. Relationes personales non distinguuntur in re à natura.

Propter hæc & similia Gilbertus Porretanus, damnatus in Concilio Rhemenfi, Secutus in 1. dist. 1. q. 7. & Durand. in 1. dist. 33. quest. 1. & dist. 34. quest. 2. senserunt proprietates personales distinguui in re ab essentia. Sed merito rejicitur ab alijs eorum sententia, velut dissentanea Concilij & sanctis Patribus. Näm Concilium Rhemense art. 3. sic habet: *Criminus nullas omnino res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates sine vniuersali a se habere, adesse Deo, quæ sint ab eo, & non sint Deo.* Atqui si relationes distinguerentur in re à Deo, nõ essent Deus: quia non constituerentur Deitate, & essent tantum aliquid Dei.

32. Lateranen.

Deinde Concilium Lateranense cap. Firmiter, de summa Trinitate, asserit Deum esse summè simplicem. Atqui non esset summè simplex si inter, essentiam & proprietates esset distinctio in re: Deus enim ex illis, vt distinctis & vnitis, constitueretur: & qualibet persona diuina componeretur ex essentia & proprietate personali, non identificatis inter se, sed vnitis: vel alioquin esset aggregatum ex multis, vt alibi ostendimus disp. 3. sect. 2. vbi etiam Scoti effugia refutauimus. Tertio, idem Concilium cap. Damnamus, definit Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse vnã naturam simplicem omnino. Et non esse in Deo quatuor naturas, sed tantum Trinitatem: quia qualibet trium personarum est illa res summa, videlicet natura seu essentia diuina.

Atqui si proprietates, seu relationes essent in re distinctæ ab essentia, esset quædam quaternitas: quia ultra tres personas distinctas, esset essentia re ab illis distincta. Item si proprietates distinguerentur in re ab essentia, falsum esset quod ait idem Concilium, quamlibet trium personarum esse essentiam. Nam quælibet ex parte proprietatis distingueretur in re ab essentia, & persona se haberet ad essentiam, vt includeus ad includum, & vt totum ad partem. Atqui id quod distinguitur in re ab alio, non est illud: & totum non est pars; ergo persona non esset

essentia. Item Concilium Florentin. sess. 29. in confessione fidei missa à Latinis ad Græcos sic habet: *Ne substantia in re, non autem sola ratione ab hypostasis & personis differere credere videamus &c.* Itaque credere distinguere re, est credere contra metem & fidem illius Concilij Oecumenici. Testimonia SS. Patrum contra eundem errorem videri possunt apud Suarez lib. 4. de Trin. cap. 4. num. 7. & Didacum Ruis disp. 11. sect. 3. & 4.

Ad primum argumentum in contrarium propositum supra num. 30. Respondeo, ad fundandam veritatem contradictoriorum apparenter sufficere virtutalem amplitudinem rei simplicis, & æquiualentiam ad multa, quam vocamus distinctionem rationis fundamentalem (id est fundamentum formandi conceptus diuersos & multiformes) & distinctionem virtutalem in re. Sufficere, inquam, ad hoc vt de re illa quatenus æquiualeat vni, asseratur verè aliquid, quod verè negatur de illa prout æquiualeat alteri: quia non conuenit illi ratione huius æquiualentia; & si hanc solam æquiualentiam haberet, omnino illi rei non conueniret tale predicatum. Ex gr. anima rationalis, æquiualeat simplici sua entitate formis plantarum in virtute vegetandi, & formis brutorum in virtute sentiendi, & aliquatenus Angelis in virtute intelligendi: estque verum de illa dicere, virtutè intelligendi illi cõuenire quàm est, id est, quatenus æquiualeat Angelis: & non conuenire illi quàm anima est, sumendo nomen animæ pro eadem quatenus vegetat, & sentiens est. Sic etiam licet in re sit eadem potentia volendi quæ est principium liberum, & principium operandi in modum naturæ: si tamen secundum priorem considerationem vocetur libertas, & secundum posteriorem vocetur natura: tunc de eadem re verum dicere, Libertas eligit: Natura non eligit. Libertas peccat: Natura non peccat, & similia. Sic ergo vna & eadem entitas potest diuersa ratione habere quædam diuersa: & de illa secundum vnã considerationem potest affirmari aliquid verè, quia verè & actu à parte rei conuenit illi secundum illam considerationem: & negari verè de eadem secundum aliam considerationem, quia verè & actu à parte rei non conuenit illi secundum illam considerationem seu æquiualentiam. Aequiualeat autem diuina entitas eadem & simplex atque indiuisibilis reati, essentia, & diuersis hypostasis atque virtutibus, seu feceriditatibus rerum creaturarum: ratione cuius amplitudinis potest suscipere diuersa & contraria predicata, verificata secundum diuersas æquiualentias.

Ad secundum Respond. negando Minorem. Nam vt vna ratio communicetur sine alia, fitque formaliter in aliquo, in quo non fit alia, sufficit distinctio virtualis supra explicata. Sicut enim nõ est necesse, vt id quod agit, agat omni ratione quæ est actuum, li-

SECTIO IV.

An relationes seu proprietates personarum diuinarum includantur in essentia formaliter?

Affirmat aliqui Thomistae ad q. 28. a. 2. & Valent. in controuersijs lib. j. de Trin. cap. 29. in quarto argumento: moti quibusdam Patrum auctoritatibus & rationibus, quas referemus & diluemus paulo post: propter quos putant proprietates seu relationes personarum esse Deo essentielles & includi in essentia formaliter ac secundum se: non inclusione quidem reali, quia ubi non est distinctio realis, non potest esse realis inclusio, id est, non potest unum realiter includere aliud: sed inclusione rationis, quatenus scilicet conceptus obiectiuus essentiae non praescindit a relationibus: & relationes non distinguuntur ab essentia, ne ratione quidem, nisi inadaequate, quia essentia est aliquid amplius quam relationes: unde ad illas comparatur ut totum ad partem, & ut includens ad inclusum.

Contraria & vera sententia est Alenis j. p. q. 68. membro 5. art. 5. in fine, Ricardi in 1. dist. 34. art. 1. q. j. & 2. D. Bonauenturae ibidem art. vnico q. j. & 2. Carthusiani ibidem. Argentina q. vnica ad eandem distinctionem, §. Tertio quo, mouit. q. 28. art. 2. disp. 6. Suarez 4. cap. 4. Valsq. disp. 121. cap. 2. Cuniga disp. 3. dub. 17. & 18. Ruis disp. 14. sect. 2. quibus adde S. Thom. in 1. dist. 33. q. 1. art. 1. in corp. ubi ait, Verum respectum pertinere ad naturam relationis, quae non pertinet ad rationem essentiae. Et p. q. 33. art. 3. ad 1. dicit communia includi in conceptu propriorum in diuinis: sed non vice versa. Sumimus autem hinc pro eodem relationes & proprietates: quia personae diuinae nihil habent proprium, nisi relatiue opponatur alteri personae cui non conuenit.

Probat primo ex Scripturae affirmante tota plenitudine diuinitatis, id est, totam essentiam diuinam, esse plene & perfecte in qualibet persona. Quo sensu Paulus de Christo ait Coloss. 2. In quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Nimirum, quia Verbum in eo inhabitabat propter vnicam hypostaticam. Neque enim Paulus hoc tantum ait propter circuminfectionem personarum aliarum in alijs: sed propterea quod in ipso met. Verbo, & consequenter in Christo ratione Verbi, est essentia diuina plene atque perfecte. Unde Filius perfecte Deus est. Quod alludit Concilium Nicaenum verbis infra referendis, aiens, Filium esse Deum de Deo, perfectum de perfecto, plenum a pleno: Et Damasceni, lib. 3. de fide cap. 6. Totam, inquit, naturam in quauis personarum suarum perfecte esse: totam in patre, totam in Filio, totam in spiritu sancto, confitemur. Ob idque, & Pater perfectus Deus est, & Fi-

et realiter indistincta: aut quod videtur, uel cognoscitur, uideatur aut cognoscatur omni ratione identificata realiter, ut pluribus exemplis naturalibus ostendimus alibi: ita non est necesse ut quod formaliter communicatur, communicetur omni ratione. Cuius exemplum naturale esse potest in anima rationali, quae non informat omnes corporis partes, quae rationalis, neque quae sentiens est.

Ad tertium Respondeo, tres personas addere naturae communi aliqui realem, non tamen distinctum realiter ab illa, sed ratione tantum: & quod est idem re cum alio, posse tamen addere reale quidpiam ratione sola distinctum mutua vel non mutua praecisione. Sic figura addit extensioni reale quidpiam, scilicet modum se taliter habendi, ratione sola distinctum praecisione non mutua. Et quando eadem extensio successiuè recipit repugnantes figuras, quae libet earum est eadem re cum extensione, neque illi repugnat: licet figurae habeant inter se repugnantiam. Sic etiam res alia modis diuersis a se indistinctos, inter se tamen repugnantes admittit. Et quia omnia non sunt similia, ac nusquam in rebus creatis speratur perfecta imitatio mysterij Trinitatis: nihil inde sequitur: quia non omnia diuina generare debent imitabilia in creaturis. Considerandum uero est, aliud esse asserere quod tam proprietates personarum diuinarum, quam essentia, sint reales: & aliud, quod habeant distinctionem realem a natura. Etenim rationes obiectiuae eiusdem realitatis sunt reales: non tamen distinctae realiter. v. g. in homine, rationes animalis, & rationalis: & in anima ipsa rationali, ratio quae est principium substantialia & formale vegetandi, & quae principium sentiendi aut ratiocinandi, sunt reales, licet non diuersae realiter. Quomodo autem possint proprietates personales identificari realiter essentiae, & tamen distinguui realiter inter se, explicabitur infra sect. 7.

Infrabis, quia illa distinguuntur in re quae Deus uidet esse distincta. Atqui Deus uidet essentiam distinguui a paternitate. Videt enim essentiam communicari Filio, & Paternitatem non illi communicari: Essentiam esse improductam, proprietates uero aliquas esse realiter productas: Patentiam non generari, neque generare: Patrem uero generare, & Filium generari.

Respondeo, Deum non uidere essentiam & proprietates distinguui nisi virtualiter, cognoscendo virtualem illius simplicis entitatis diuinae amplitudinem, & aequiualentiam ad multa: quodque quatenus aequiuale vni, conuenit illi aliquid non ei conueniens quatenus aequiuale alteri. Ex. gr. quod illi conueniat communicari, quatenus aequiuale essentiae rerum creaturarum: & non conueniat illi communicari, quatenus aequiuale hypostasi creaturae, & fecunditati generandi, atque ipsi generationi actuali, quam habent aliqua creaturae.

37. Vide ne Deus essentiam distinguui a relationibus?

38. Sententia affirmans.

39. Proprietates seu relationes personales non includuntur formaliter in essentia.

40. Probat ex Scriptura.

NO
PART